

NEUROÈTICA

Maquillatge per

La neuroètica qüestiona que persones sanes utilitzin fàrmacs per millorar la memòria

MÒNICA L. FERRADO

“**E**ls centres del NIH [els Instituts de Salut dels Estats Units] demanaran als científics que vulguin optar a ajuts i subvencions que passin proves antidopatge per comprovar que no han pres estimulants cognitius per augmentar el seu rendiment intel·lectual. S'encarregarà de les anàlisi la World Anti-Brain Doping Authority (WABDA)”. Aquest missatge pertany a una nota de premsa falsa. Una *fake* que va llançar a internet el biòleg evolucionista de la Universitat de Califòrnia Jonathan Eisen, en un format tan creïble que es va acabar estenent per la xarxa, en què estava penjada a blogs i altres mitjans com si fos certa. La broma, però, apunta a un desig antic i a un debat obert: intervenir en el cervell per millorar les capacitats humanes. ¿I si hi hagués una pastilla per aprendre anglès o altres idiomes sense necessitat d'estudiar? I una altra que ens donés una inspiració continuada?”

El debat neuroètic

La possibilitat d'intervenir sobre la ment obre un gran debat ètic: si l'esforç dona valor afegit, igual que es controla el dopatge en les competicions esportives, també s'hauria de controlar en situacions en què competeix l'intel·lecte. Seria el cas dels premis Nobel, de persones que competeixen per publicar en les millors revistes científiques o que preparen un projecte per demanar un ajut. Aquesta és la reflexió original que, segons Eissen, li va fer penjar a internet la seva broma, encara que ell mateix manifesta que mai acceptaria que li fessin cap prova d'aquest tipus. En una societat en què la intel·ligència és un valor, el debat neuroètic sobre l'ús d'aquestes substàncies –les que hi ha i les que hi haurà– va des de posicions més conservadores fins a altres més liberals.

El curiós és que tan sols un mes després la revista *Nature* feia públics els resultats d'una enquesta engadada per saber fins a quin punt

a la intel·ligència

SHUTTERSTOCK

la comunitat científica feia servir potenciadors de la intel·ligència. Aquests tipus de fàrmacs el feien servir un 20% dels 1.400 científics de 60 països que hi van participar. A més, independentment del fet que n'utilitzessin o no, quatre de cada cinc deien que un adult sa ha de ser lliure per decidir si consumir-ne.

Els potenciadors

El més popular és el metilfenidat, un fàrmac per tractar el trastorn de déficit d'atenció i la hiperactivitat (TDAH). El feien servir el 60% dels usuaris de potenciadors. El segon producte més consumit és el modafinil, un medicament que s'utilitza per millorar l'estat de vigília en les persones que tenen narcolepsia, amb un 44%. I un 15% admetia l'ús de betabloquejants que es fan servir per tractar arítmies i per combatre l'ansietat. De fet, són medicaments que estan en la llista de medicaments prohibits per l'Autoritat Mundial Andidopatge. I no són els únics que prenen els científics. Hi ha una ampla amalgama de substàncies, com ara fàrmacs inhibidors de la colinesterasa, que es fan servir per millorar la memòria en malalts d'Alzheimer. Amb aquests no hi ha el vell conegut Katovit, utilitzat durant un temps pels estudiants, conegut per la seva capacitat d'addicció i ja retirat del mercat legal.

Però en els pròxims anys, a mesura que la població vagi envellint, l'arsenal de medicines destinades a millorar la memòria augmentarà. És un gran front de negoci en què les farmacèutiques estan invertint. I, com passa ara, estaran a l'abast tant dels que els necessiten per a la salut com per als que no tenen cap problema però volen donar brillantor a la seva ment.

Efectes secundaris

Les autoritats sanitàries dels Estats Units i del Regne Unit han emès diferents informes sobre l'ús d'aquestes substàncies i el seu impacte. Als Estats Units el departament de Defensa admet que poden ser útils per potenciar les habilitats cognitives de l'exèrcit. En canvi, els responsables del National Institute for Drug Abuse (NIDA) alerten de les repercussions en la salut dels joves que fan servir aquests estimulants tant per a exàmens com per a festes.

El cert és que abusar d'aquests medicaments té contrapartides. El cos disposa d'un sistema protector que regula els nivells de dopamina i de serotonina, els neurotransmissors que intervien en aquesta potenciació. I el que passa és que el seu excés acaba desequilibrant l'organisme. La persona que pren molts estimulants acaba canviant els patrons de conducta i pot passar sense cap pas intermediari d'una gran eufòria a una forta apatia. Augmenta la possibilitat de paranoies i de problemes cardíacs. —

Antoni Bulbena

DIRECTOR DE L'INSTITUT DE NEUROPSIQUIATRIA I ADICCIONS DEL PARC DE SALUT MAR

Equilibri "Si forcem la màquina, trenquem l'equilibri" **Autonegació** "Voler ser com déus és una promesa falsa. L'autonegació és un exercici molt car"

"Els potenciadors formen part de la psiquiatria cosmètica"

M.L.F.

Igual que la cirurgia estètica es va posar al servei de la bellesa, alguns medicaments comencen a utilitzar-se per maquillar el caràcter o les habilitats intel·lectuals. Els experts ho anomenen psiquiatria cosmètica.

Què és la psiquiatria cosmètica?

Són totes les mesures que no serveixen per tractar una malaltia, sinó per optimitzar el rendiment mental, l'estat emocional i la conducta en la persona sana.

I és reprovable voler millorar?

Forma part de la superació, que és una aspiració humana necessària. Però voler fer-ho en poc temps i amb química és una dreuera que no és més que pura fantasia. Aquesta millora ràpida ens pot deixar fascinats, però és una ruta cara.

I quines poden ser les conseqüències de no reconèixer i assumir que no s'arriba a més?

El nostre cos viu en equilibri, i si el forcem podem trencar-nos igual que una màquina. A més, en aquests

potenciadors es pot quedar atrapat físicament i psicològicament. Són medicaments que si es fan servir per a la patologia per a la qual estan indicats i sota control mèdic ajuden a assolir els objectius marcats. Però si la persona s'automedica pot quedar-hi atrapada físicament i mentalment. Mentalment negues una realitat. Vius la fantasia d'una eterna fortalesa. I l'autonegació és un exercici molt car psicològicament.

Si no s'accepten els potenciadors, ¿també hauríem de deixar de prendre café per no adormir-nos i de fer ioga per relaxar-nos?

Històricament, els éssers humans hem fet servir potenciadors de la tranquil·litat i del rendiment; forma part de la nostra cultura. El sistema nerviós humà es pot beneficiar molt d'aquests petits potenciadors. El problema comença quan traspasse la línia i a més ho fas sol, sense la tutela d'un metge. Voler ser com déus, no dormir, estudiar sempre, rendir al màxim sempre sexualment... aquesta promesa és falsa.

Així com el dòping es controla en el món de l'esport, ¿també s'hauria

de controlar en el món intel·lectual per assegurar la igualtat de condicions quan es competeix per algun premi o algun ajut?

No és igual la carrera d'un ciclista que la d'un intel·lectual. No hi ha cap premi Nobel que es pugui fer a base de pastilles. En ciència, la formigueta és més important. I cal tenir en compte que l'èxit també depèn de les relacions socials.

¿La pressió social ens exigeix ser millors del que som?

De vegades quedem atrapats en l'obsessió pel rendiment. Hi ha estudis que indiquen que als entorns rurals, on es creix veient el temps que cal perquè creixi un arbre, les expectatives s'adapten més a la realitat. A la ciutat estem acostumats a un món amb màquines, a prémer un botó i tenir immediatament el que volem.

Prendre potenciadors també treu mèrit a l'esforç.

L'esforç personalitzat ens dona identitat perquè ens permet desplegar-nos com a persones. És una font de riquesa personal que no dona cap pastilla. —

Amb els fàrmacs que estimulen el rendiment mental es viu la fantasia d'una eterna fortalesa, cosa que és perillosa si es fa sense l'ajuda d'un metge, diu el neuropsiquiatra Antoni Bulbena. MANOLO GARCÍA